

RAPPORT VAN DE JURY

Wat is eigenlijk de waarde nog van linkse waarden na het desastreuze verkiezingsjaar 2017? Door die vraag voelden twaalf jonge essayisten zich voldoende uitgedaagd om hun gedachten op papier te zetten om mee te dingen naar de Banning Prijs 2018.

De opdracht

In linkse kringen in Nederland is de afgelopen jaren veelvuldig en uitvoerig gesproken over waarden. Er was het project Van Waarde, dat op zoek ging naar de kernwaarden van de sociaaldemocratie. Er was kritiek op het verkwaselen van waarden. Er was de roep om *waardengedreven* politiek. Je zou bijna denken dat die waarden de heilige graal zijn van de linkse politiek. Het is alleen zaak ze nog even te vinden en (waar nodig) weer wat op te poetsen.

Tegelijkertijd was er de politieke afrekening van 15 maart. Niet alleen de Partij van de Arbeid leed een ongenadig verlies, nog nooit was links als geheel in het Nederlandse parlement zo slecht vertegenwoordigd. De vraag waar links nog voor staat of voor zou moeten staan wordt niet zelden beantwoord met een glazige blik. Ondertussen constateert menigeen dat al zijn vrienden naar rechts zijn opgeschoven. Links zijn in Nederland is een eenzame ervaring geworden.

Wat is dan nog de waarde van al dat gepraat over waarden? De kracht van de Nederlandse sociaaldemocratie school lange tijd in het sluiten van compromissen, in besturen. Daarbij zijn waarden, beginselen en ideologie mogelijk handvatten of

bronnen van inspiratie, maar zijn ze ook meer dan dat? De hedendaagse politiek is in zichzelf technisch en complex, is een gesprek over waarden alleen dan niet te makkelijk? En zijn waarden wel een goede basis om politieke invloed te verwerven, of gaat het uiteindelijk toch vooral om geloofwaardigheid?

Wat is nog de waarde van linkse waarden? En welke waarden waren dat, zijn dat of zouden dat moeten zijn? Zitten we met het herijken van waarden eigenlijk op het goede spoor? En wat is de meest wenselijke verhouding tussen waarden, overtuiging en politiek? Op dat soort vragen zochten we een antwoord. Opdracht was dit antwoord te geven in de vorm van een compact en prikkelend essay waarin wordt toegewerkt naar een goed onderbouwde, puntige conclusie. Stijl en opbouw waren daarbij voor de jury belangrijke beoordelingscriteria, net als de vraag of uit het essay een boodschap sprak die nog niet eerder gehoord was.

De genomineerden

De jury heeft op basis van deze criteria de stukken beoordeeld en uiteindelijk vier essayisten genomineerd. Op volgorde van binnenkomst waren dat:

Teun Dominicus met
Ga je mee verdwalen? De naald wijst de weg.
Twan van Lieshout met
Weg van het redelijke midden.
Yourik Malet met
Sociaaldemocratie als bindingsmiddel
Naomi Woltring met
Sluitstuk van linkse waarden.

Teun Dominicus gaat in zijn essay op zoek naar oude bouwstenen en scherpe geesten die nog in de ruïnes van de welvaartsstaat te vinden zijn. Immers, 'het nieuwe linkse huis moet niet gebouwd worden in het luchtledige: het moet staan op de schouders van reuzen'. Nadat hij eerst op basis van het werk van de vermaarde historicus Tony Judt en vervolgens naar aanleiding van een bezoek aan stakende bijstandsgerechtigden in Hoogezand-Sappemeer heeft laten zien dat de Nederlandse verzorgingsstaat inderdaad te vatten valt in de beeldspraak van de ruïne, volgt het inzicht dat voorzieningen in Nederland sluipenderwijs afhankelijk gemaakt zijn van eigen verdienste. Ongelijkheid is je eigen schuld, of je nu aan de positieve of negatieve kant van de inkomensverdeling zit. Op zoek naar een oplossing gaat de auteur vervolgens te rade bij Willem Aantjes.

De jury is onder de indruk van het betoog dat stilistisch boven dat van de andere genomineerden uitsteekt. De lezer waant zich aan tafel bij de stakers in Hoogezand, net als bij de hoofdredacteur die tijdens een gesprek met donderend geraas van zijn voetstuk viel. Dat is razend knap. Ook de manier waarop het werk van Judt in verband gebracht wordt met het voorbeeld van de stakers doet vermoeden dat we hier met een even geoefend als getalenteerd auteur te maken hebben. De jury mist echter de puntige conclusie. In plaats van zijn betoog te vervolgen, speelt de auteur leentjebuur bij Jan-Willem Duyvendak. En naar de in de inleiding aangekondigde reuzen blijft het uitkijken, alleen Willem Aantjes wordt gevonden. De oproep aan het einde, Nederland snakt naar een linkse politiek die solidariteit centraal stelt, volgt dan wel weer mooi uit het begin van het stuk.

Twan van Lieshout neemt in zijn essay geen blad voor de mond. De PvdA gaat ongenadig over de knie. Nu is dat de laatste jaren geen nieuws, maar toch verschilt dit essay op twee cruciale punten van de vrachtwagenladingen kritiek die de partij de afgelopen jaren over zich heen gekregen heeft. In de eerste plaats weet Van Lieshout mooi impliciet duidelijk te maken dat het een kritiek is uit liefde. Voor de sociaaldemocratie, haar waarden en beginselen. In de tweede plaats is het betoog gevoed door praktische kennis als onderhandelaar zowel als door meer theoretisch inzicht in de (partij)geschiedenis. Daarmee is het geen afstraffing om de afstraffing alleen, maar een opbouwende kritiek knap verhuld als ongenadige afranseling. Bovendien leest het stuk als een oproep de eigen waarden, de eigen geschiedenis serieus te nemen en met durf een nieuwe politiek te formuleren. Daar kan de partij mee verder. Niet de omstandigheden of de anderen, maar de PvdA zelf moet en kan de handschoen opnemen.

Het betoog noopt tot tegenspraak. Over de analyse van de afgelopen jaren en de oproep tot 'echte' linkse politiek. Wat is dat dan, even voorbij de door de auteur gepresenteerde vanzelfsprekendheden als 'solidariteit' en 'spreiding van kennis, macht en inkomen'? De jury had graag gezien dat de auteur iets van de intellectuele tour de force waartoe hij oproept alvast had ondernomen. Al was het maar een tipje van de sluier. Bovendien, een keer slaan is soms al voldoende, zeker als het slachtoffer al gevloerd is. Maar daar staat de prachtige analyse van redelijkheid als centraal element in de Nederlandse politiek tegenover. Een element dat nog iets nadrukkelijker uitgewerkt had kunnen worden wellicht dan middels een verwijzing naar een oud verkiezingsprogramma van D66, maar dat het waard is verder te doordenken. Het essay geeft daar niet alleen voldoende aanleiding toe, maar ook voldoende handvatten voor.

Yourik Malet gaat in zijn essay in op de veranderende scheidslijnen die de Nederlandse politiek domineren. Economische verschillen, de postmateriele waarden van de jaren zestig en zeventig en de nieuwe tegenstellingen tussen winnaars en verliezers van de globalisering komen voorbij in een helder opgebouwd betoog. En dan niet aan de hand van modieuze artikeltjes, maar gegrondvest in kennis van de klassiekers van de politieke wetenschap. Bovendien wordt helder duidelijk hoeveel moeite de PvdA als klassieke volkspartij heeft met die nieuwe scheidslijnen, met de alternatieven die de ‘bezorgde stukadoor’ en de ‘vegetarische Randstedeling’ inmiddels voor handen hebben. Vervolgens wordt op basis van een puntige kritiek op het Van Waarde-project een alternatief geschetst.

Tegelijk is dat alternatief nog wat tam en is de kritiek ook wel wat terughoudend geformuleerd. Het essay biedt zeker aanknopingspunten om wat stellig en steviger te zijn. En bovendien: in hoeverre is de gesuggereerde nieuwe sociaaldemocratische lijn met betrekking tot het vluchtelingenvraagstuk echt iets anders dan een waterig compromis? Het essay maakt, met andere woorden, de eigen inzet aan het einde toch nog niet helemaal waar. De mooi uitgesponnen theoretische en historische beschouwing had na de lange aanloop een harder knal verdient. Het benodigde buskruit had de auteur in ruime mate voor handen.

Naomi Woltring presenteert in haar essay een pleidooi voor het opnieuw politiseren van de macro-economische politiek. Links heeft een samenhangend verhaal nodig waarin wisselkoersen, inkomensverdeling, werkgelegenheid en zeggenschap een plaats krijgen. Deze conclusie is gestoeld op een ferm en helder geconstrueerd historisch exposé waarin het langzaam deconstrueren én depolitiseren van dit verhaal door de PvdA centraal staat. Een ongebroken geloof in de maakbaarheid van de samenleving en de kracht van de overheid wordt overtuigend voor het voetlicht gebracht. Daarmee noopt het essay tot tegenspraak en is het een interessante basis voor verdere discussie. De stelling dat volledige werkgelegenheid het fundament is onder sociaaldemocratische politiek is prikkelend.

De jury vindt het wel jammer dat de vorm niet altijd aansluit bij de inhoud. Het stuk doet op momenten meer denken aan een academische uiteenzetting dan aan een essay. Stevige conclusies over de vakbeweging die begin jaren tachtig door de pomping en de PvdA die gaandeweg haar eigen overtuigingen inruilde worden toch wat klinisch gepresenteerd terwijl de auteur wel over ‘we’ spreekt als ze verwijst naar de partij. Dat de sociaaldemocratie voor de auteur niet alleen een zaak is van het hoofd maar toch ook van het hart had wat meer in het stuk kunnen doorklinken. Het had de strak opgebouwde redenering wellicht wat losser gemaakt, maar daarmee misschien nog wel wat overtuigender. Dit laat onverlet dat de jury onder de indruk is van de compositie van het betoog en de kennis van de auteur. Een strak en goed onderbouwd verhaal.

De winnaar

De Banning Prijs 2018 gaat naar het essay dat volgens de jury het meest urgent is, het meest scherp en puntig geformuleerd, met de meest door-dringende boodschap. In een tijd waarin links zich lijkt te hebben genesteld in de hoek waar de klappen vallen is het tijd dat de handschoenen uitgaan. Daarom gaat de prijs dit jaar naar een essay dat nog meer dan de andere genomineerden aanzet tot tegenspraak, misschien zelfs tot boosheid, maar in elk geval tot reflectie op de vraag waar links de komende jaren mee aan het werk moet.

De Banning Prijs 2018 gaat naar **Twan van Lieshout** voor zijn essay *Weg van het redelijke midden*.

Van harte gefeliciteerd!

Op 21 februari heeft Twan van Lieshout in Amsterdam de Banning Prijs 2018 ontvangen uit handen van juryvoorzitter Jet Bussemaker. De prijs bestaat uit een geldbedrag van 1000 euro en de inzending van het essay voor publicatie in *Socialisme en Democratie*. De overige genomineerden – Teun Dominicus, Yourik Malet en Naomi Woltring – ontvingen elk 250 euro.

De jury ontving alle essays kort nadat zij waren ingezonden niet alleen geanonimiseerd, maar ook omgezet naar hetzelfde bestandsformat en lettertype. Pas nadat de jury na haar beraadslaging in unanimitieit kwam tot de vier genomineerden en de uiteindelijke winnaar is bekend gemaakt wie de auteurs van de afzonderlijke essays waren. Alleen bij de ambtelijk secretaris waren de namen bekend, hij heeft daarom slechts als toehoorder en notulist aan de beraadslagingen deelgenomen en had geen stem in de uiteindelijke keuze van de genomineerden of de winnaar.

De jury

De jury van de Banningprijs 2018 bestond uit:

Jet Bussemaker | *Voorzitter*

Menno Hurenkamp | *Hoofdredacteur S&D*

Jeroen Muller | *Bestuurslid Banning Vereniging*

Matthijs Nijboer | *Woodbrookers Barchem*

Harmen van der Meulen | *Genomineerde Banning Prijs 2016*

Maarten van den Bos | *Ambtelijk secretaris Banning Vereniging*
